

**Die opkoms en huidige stand van
die Nuwe-Testamentiese ondersoek
in Suid-Afrika: Deel 2***

A B du Toit
Universiteit van Pretoria

ABSTRACT

The rise and current state of New Testament research in South Africa: Part 2

The dynamic development of New Testament research since 1965 is depicted with special reference to the role of the New Testament Society of South Africa and international interaction with colleagues. The wide variety of methodological trends are discussed.

1. DIE TYDPERK VANAF 1965

1.1 Inleidend

Hiermee betree ons 'n heel dinamiese stadium wat gekenmerk word deur organiese groei en kollektiewe bewuswording. Uiteraard kan die moeisame, minutieuse studeerkamerarbeid van die individuele wetenskaplike nooit deur spanwerk vervang word nie. Maar wetenskaplike samewerking en onderlinge interaksie kan 'n groot verskil maak. Juis vanweë die aansienlike toename in getalle en die toenemend-belangrike rol van spanwerk in hierdie fase gaan ons meer op *tendense* as *individue* konsentreer.

* Hierdie is die tweede deel (kyk Du Toit 1993) van 'n geredigeerde weergawe van 'n referaat voorgelê by die simposium tussen Nederlandse en Suid-Afrikaanse Nuwe-Testamentici gehou op 2-3 Augustus 1993, Utrecht, Nederland.

Eerstens word aandag gegee aan aspekte van 'n opvallende groeitendens. Daarna word gevra na die aard en karakter van die Nuwe-Testamentiese wetenskapbeoefening in Suid-Afrika.

1.2 Aspekte van 'n opvallende groeitendens

1.2.1 Die eerste tekens van groei

Die eerste groeitekens is 'n merkbare toename in die tempo waarteen 'n nuwe geslag Nuwe-Testamentici na vore tree. Reeds in 1956 en 1959 onderskeidelik het twee Cullmann-leerlinge hulle doktorsale studie in Basel voltooi, naamlik D J Bosch (1959) en A B du Toit (1965). Hierna neem die tempo al hoe meer toe. A J G Dreyer (1962) ontvang onder W C van Unnik sy doktorsgraad. Binne dertien jaar promoveer ses Ridderbos-leerlinge in Kampen: P J du Plessis (1959), T van der Walt (1962), I J du Plessis (1963), J H Roberts (1963), B C Lategan (1967) en W Nicol (1972). Ondertussen rond ook H J B Combrink (1968) sy proefskrif by Schippers af.

Bogenoemde groep sou die *avant-guard* vir 'n nog sneller ontwikkeling wees.

1.2.2 Die groei kry verdere momentum

Vanaf 1970 ontvang veel meer studente hulle grade plaaslik. Hiervoor was *eerstens* ekonomiese oorwegings verantwoordelik. Voortaan sou die tendens wees om vir korter tydperke oorsee te studeer, maar proefskrifte plaaslik te voltooi. *Tweedens* het die kulturele boikot sy tol geëis. En *derdens* is die oordeel gevestig dat die plaaslike Nuwe-Testamentiese wetenskap voldoende ryphed vir sinvolle begeleiding tot op doktorsale vlak bereik het.

Daar kan nou byna van 'n ontploffing ten opsigte van doktorsale proefskrifte gepraat word. Vanaf 1970 promoveer daar sowat sewentig persone hier te lande in die Nuwe Testament of aanverwante vakgebiede. Aan die Universiteit van Pretoria alleen promoveer sedert 1970 meer studente (26) as wat plaaslik in die hele land voor daardie datum (sowat 18) hulle doktorsale studie voltooi het.

Nietemin was daar ook nog 'n hele aantal studente wat hulle doktorshoed in die buiteland ontvang het. In 1975 maak K E M Mgojo geskiedenis deur as swart pionier in Harvard onder Dieter Georgi te promoveer oor die onderwerp: 'The democratization of royal ideology in the New Testament and early Christian literature'. Paul Decock, oorspronklik 'n Vlaming, maar sedert 1970 verbonde aan die St Joseph's Theological Institute te Cedara, Natal, promoveer in 1977 aan die Pouslike Bybelinstituut (Decock 1977). G D Cloete, huidige dekaan van die Wes-Kaapland-

se Teologiese Fakulteit, promoveer in 1980 te Kampen, die eerste doktor in Nuwe Testament uit die bruin gemeenskap (Cloete 1980). 5 jaar later volg W Sebothoma (1985) wat sy studie in Leuven voltooi en L W Mazamisa (1987) promoveer in Kampen. Dat die korps Nuwe-Testamentici nou die hele Suid-Afrikaanse gemeenskap begin verteenwoordig, blyk ook uit die toenemende aantal persone van Engelse herkoms wat hulle studie voltooi, sommige onder bekende kollegas in Engeland. In Durham rond twee Barrettstudeute, te wete C A Wanamaker (1980) en W R Dome- ris (1983) hulle studie af, terwyl J A Draper (1983) sy lig by Ernst Bammel in Cambridge opsteek.

Drie oud-Suid-Afrikaners het hulleself ná buitelandse studietydperke in die VSA gevestig waar hulle poste in die Nuwe Testament beklee: H W Boers (Atlanta), A J Malherbe (Yale) en R Hamerton-Kelly (Stanford).

Nog een naam moet hier vermeld word, naamlik dié van J C Breytenbach wat in 1983 sy studie onder Ferdinand Hahn voltooi (Breytenbach 1984), en sy *Habilita- tionsschrift* in 1985 (Breytenbach 1989). Na 'n kort tydperk aan die Universiteit van Suid-Afrika word hy professor aan die Theologische Hochschule in Berlyn en buitengewone professor aan die Fakulteit Teologie (Afdeling B) van die Universiteit van Pretoria. Tans is hy verbonde aan die Von Humboldt Universiteit in Berlyn.

Die sterk groeitendens waarna hierbo verwys is, hoef op sigself nie veel te sê nie. Soos by die tekskritiek moet eerder geweeg as getel word. Nietemin skep 'n toename in getalle 'n sterker moontlikheid vir kwalitatiewe groei.

Op hierdie stadium moet die uiters belangrike rol van die Nuwe-Testamentiese Werkgemeenskap van Suid-Afrika kortliks aan die orde gestel word.

1.2.3 Die opkoms van die Nuwe-Testamentiese Werkgemeenskap van Suid-Afrika
'n Suid-Afrikaanse Nuwe-Testamentikus kan hom vandag moeilik die plaaslike toneel sonder die NTWSA voorstel. Vanaf sy stigting in 1965 met 'n aanvanklike ledetal van twintig het dit uitgegroeï tot 'n vereniging van honderd nege en dertig volle en tagtig assessorlede, asmede vier binnelandse en drie buitelandse erelede. As Algemene Sekretarisse het agtereenvolgens A B du Toit (1965-1980), W S Vorster (1980-1985), H J B Combrink (1985-1990) en B C Lategan (1990-) gedien. *Neo-testamentica*, die lyfblad van die NTWSA, beleef vanjaar sy ses en twintigste jaargang. Slegs artikels van internasionaal-aanvaarbare gehalte word daarin opgeneem. Hierdie blad, soos ook sy susterblad *Scriptura*, kan uiteraard nie mededing met reeds lank gevestigde oorsese tydskrifte nie. Dit word nietemin in twee en twintig lande gelees, en sy artikels word geïndekseer of opgesom in agt internasionale publikasies.

Afgesien van sy ekumeniese spangees, is een van die groot kragte van die NTWSA die navorsing wat volgens spesialisasievelde in werkgroepe gedoen word. Die studietemas van hierdie groepe word by wyse van toerbeurt by jaarkongresse aangebied. So 'n groep werk verskeie jare saam aan die voorbereiding van 'n kongresaanbieding en referate word vooraf deeglik deurgetrap.

'n Ander winspunt was die skep van 'n nuwe kategorie, naamlik die vir assessor-lede. Op hierdie manier word belowende nagraadse studente wat sterk in die Nuwe Testament belangstel, maar nog nie doktorsale standaard bereik het nie, geïnspireer en behou.

Die bestaan van die NTWSA het ongetwyfeld veel gedoen om die stand van Nuwe-Testamentiese studie hier te lande te bevorder. Die moontlikheid van 'n toekomstige wyer diens in Afrikaverband kan ook nie uitgesluit word nie.

1.2.4 Interaksie met die buiteland

Onder die besef van die gevaar van akademiese isolasie, maar ook positief onder die indruk van die noodsaaklikheid van akademiese interaksie, is besondere pogings aangewend om buitelandse geleerdes na Suid-Afrika te bring. Sowat twee en veertig Nuwe-Testamentici het ons land oor die afgelope twintig jaar besoek (kyk bylae 2 aan die einde van deel 3 [*HTS* 50/2]). Interessant genoeg begin ook buitelandse studente sedert die tagtigerjare hier studeer. Aan die Potchefstroomse Universiteit het byvoorbeeld reeds drie Koreaanse studente gepromoveer en te Stellenbosch twee.

Die interaksie het egter ook andersom verloop. Suid-Afrikaners het talle studiebesoeke oorsee afgelê en kongresse bygewoon. Referate word by 'n groot aantal internasionale kongresse aangebied en artikels verskyn in al hoe meer buitelandse tydskrifte. Waar voor 1970 slegs een Suid-Afrikaner lid was van die deurlugtige Societas Novi Testamenti Studiorum (= SNTS), die internasionale liggaam vir Nuwe-Testamentici, is daar vandag sewentien lede. Daarbenewens is nog meer Suid-Afrikaners lede van die Society of Biblical Literature (= SBL). Om belowende jonger kollegas onder vyf en dertig jaar aan te moedig om oorsese blootstelling te kry, voorsien die NTWSA gereeld beurse uit eie fondse.

Suid-Afrikaners neem deel aan talle internasionale projekte. Hier kan as blote voorbeelde genoem word woordeboekprojekte soos die *Biblisch-Historisches Handwörterbuch*, die Louw-Nida woordeboek (Louw en Nida 1988), die *Oxford Companion to the Bible*, die *Anchor Bible Dictionary*; feesbundels soos die vir Ridderbos, Metzger, Klijn, Van Iersel, Malherbe, Du Toit, Neiryneck; Klijn se *Inleiding tot die studie van het Nieuwe Testament* (Klijn 1982) en Hahn (1985) se versamelbundel oor

die Markusewangelie. Daarbenewens is verskeie Suid-Afrikaners binne die SNTS of die SBL of in ander kontekste besig met internasionale navorsingsprojekte. Vermeldenswaardig is ook die feit dat Bernard Lategan reeds sedert 1985 medeleier is van die SNTS-seminaargroep oor 'the role of the reader in the interpretation of the New Testament'.

1.2.5 Lopende interne projekte

Afgesien van navorsingsprogramme in die onderskeie departemente moet drie belangrike projekte hier uitgesonder word: *Eerstens* die baie waardevolle *Information retrieval system for New Testament Research* (vgl Kilian J, Roberts J H en andere 1974) vir die ontsluiting van tydskrifte, wat aan die Universiteit van Suid-Afrika opgebou word; *tweedens* die sesdelige *Handleiding by die Nuwe Testament* waarvan 4 volumes reeds verskyn het, en wat ook in die buiteland gebruik word (kyk Du Toit 1984, 1985, 1988, 1990); en *derdens* die eerste volledige, wetenskaplike kommentaarreeks in Afrikaans, getitel *Kommentaar op die Nuwe Testament: Struktuur, Uitleg, Boodskap*, onder redaksie van H J B Combrink. Twee dele, naamlik dié op Jakobus (Kotzé 1990) en Filémon (Roberts 1992a), is reeds beskikbaar, terwyl die een van I J du Plessis op Lukas persgereed gemaak word.

1.3 Poging tot 'n nadere karakterisering

1.3.1 'n Voëlvlug-tipering van metodologiese tendense

Die buitelandse persepsie dat Suid-Afrikaners hulle tyd agter hulle lessenaars verwyd met die bedink van allerlei idiosinkratiese struktuuranalises, is geheel en al foutief. Nie dat diskoersanalise nou iets van die verlede is nie; hierdie arbeid moet egter in die regte perspektief gesien word. Hierop kom ek later terug.

Ook die persepsie dat Suid-Afrikaners hulle feitlik uitsluitlik met metodologiese vrae besig hou, het nuansering nodig. Dit blyk alreeds uit 'n dwarsnit van die publikasies in *Neotestamentica*, wat beskou kan word as 'n goeie spieëlbeeld van die werksaamhede van Suid-Afrikaanse Nuwe-Testamentici. Van die twee en dertig uitgawes van *Neotestamentica* wat tot op datum verskyn het, is sewentien heeltemal of deels gewy aan teologies-tematiese studies: drie aan agtergrond of agtergrondverwante studies (volumes 6,1972; 12,1978; 17,1983), een aan Matteusnavorsing (1, 1967), een aan Lukaanse studies (7,1973), drie aan Pauliniese temas (3,1969; 10, 1976; 15,1981), vyf aan studie van die Johannesevangelie (2,1968; 19,1985; 20,1986; 25/2,1991; 26/1,1992), een aan Hebreërs (5,1971), twee aan die Algemene Brieue

(9,1975; 13,1979) en een aan die Johannesapokalips (22/1,1988). Afgesien hiervan het daar in boeke (bv J A du Rand se *Johannese perspektiewe I*: 1990), bundels en tydskrifte talle tematies-teologiese publikasies verskyn waarop hier ongelukkig nie ingegaan kan word nie. Ek moet volstaan deur te sê dat daar, sover menslike hulpbronne dit moontlik maak, feitlik oor die hele spektrum van die Nuwe Testament inhoudelik gewerk word.

As metodologiese tendense in die res van hierdie bespreking sterk onder die loep kom, geskied dit om die volgende redes: *Eerstens* omdat metodologie tot op datum in die Suid-Afrikaanse opset, vergelykenderwys met wat elders gedoen word, veel sterker op die voorgrond gestaan het. *Tweedens* omdat metodiek op die lang duur die aard van inhoudelik-teologiese studies beslissend beïnvloed. Wat inhoudelik-teologiese publikasies betref, was dit aan die ander kant ook onmoontlik om hulle binne die bestek van 'n aanbieding soos hierdie aan die orde te stel. Dit sou 'n uitgebreide afsonderlike studie verg. Die gevolg hiervan was dat Suid-Afrikaanse navorsers wat sterk inhoudelik-teologiese navorsing gedoen het, in hierdie oorsig ongelukkig nie genoeg tot hulle reg kom nie. By wyse van 'n mate van kompensasie vir hierdie onvermydelike leemte en om nietemin 'n baie breë indruk te gee van watter Nuwe-Testamentici die prominentste op die onderskeie Nuwe-Testamentiese boeke gepubliseer het, word enkele belangrike besonderhede in bylae 3 (kyk HTS 50/2) verskaf. Interessant genoeg het die opname wat vooraf gedoen is, getoon dat die Johannes-evangelie en Matteus-evangelie tot dusver die intensiefste bestudeer is, terwyl 2 Tessalonisense, 2 Timoteus en Titus die minste aandag geniet het.

Hierbo is reeds gestel dat metodologiese studies verhoudingsgewys besondere aandag ontvang het. Afgesien van talle *ad hoc* artikels oor metodologie wat feitlik aan lopende band in *Neotestamentica* verskyn, tree hierdie metodologiese beklemtoning prominent in nie minder nie as nege uitgawes van hierdie blad na vore (4,1970; 8,1974; 11,1977; 13,1979; 16,1982; 18,1984; 22/2,1988; 23/1,1989; 26/2,1992). Ook uit die Bybelkunde-tydskrif *Scriptura* blyk hierdie metodologiese *Ansatz* baie duidelik. Hierby moet gevoeg word die groot aantal proefskrifte waarin metodologie beklemtoon word. Breed opgesette metodologiese verantwoordings, wat dikwels lang gedeeltes van 'n proefskrif beslaan, verskyn in hierdie tydvak byna *ad nauseam*. Van die talle ander metodologies-georiënteerde publikasies, word nog net 'n paar van die prominentstes uitgelig: dié van J P Louw, *Semantiek van Nuwe Testamentiese Grieks* (1976); W S Vorster (ed), *Scripture and the use of Scripture* (Vorster 1979a); B C Lategan & W S Vorster, *Text and reality* (1985), J Mouton, A G van Aarde & W S Vorster (eds), *Paradigms and progress in theology* (1988); J Botha, *Semeia: Inleiding tot aspekte van die interpretasie van die Griekse Nuwe Testament* (1990) en P J Hartin

& J H Petzer (eds), *Text and interpretation: New approaches in the criticism of the New Testament* (1991).

Hierdie stortvloed van ondersoeke het so min of meer die volle spektrum van metodologiese moontlikhede bestryk. Sonder enige aanspraak op volledigheid kan die volgende konsentrasiepunte aangedui word:

a. Die hermeneutiese basis

Hermeneutiek as die teorie van die verstanende vertolking van tekste, behoort aan alle konkrete metodes vooraf te gaan. Reeds die Groenewald-feesbundel, *Hermeneutica* (Jonker, Roberts & Van Zyl 1970), en die kort daaropvolgende sesde jaarvergadering van die NTWSA het aan hierdie gekompliseerde onderwerp aandag gegee (kyk *Neotestamentica* 14,1970). Dit was egter in besonder B C Lategan wat in die daaropvolgende jare in die studiegroep vir hermeneutiek binne die NTWSA en in die betrokke SNTS-seminaar (vgl hierbo) 'n rigtinggewende rol gespeel het. Hiervan getuig ook sy hoogstaande publikasies op hierdie gebied (vgl veral Lategan 1970a; 1970b; 1973a; 1973b; 1974; 1984; 1990).

b. Die tekskritiek

Alhoewel tekskritiek as een van die standaard kompetensies van Nuwe-Testamentici beskou moet word, is dit nie 'n vakgebied wat die wetenskaplike verbeelding besonder aangryp nie. Dit is ook in Suid-Afrika die geval. Tot dusver het slegs twee Potchefstroomse Nuwe-Testamentici hulle intensief in die tekskritiek verdiep. Eerstens was dit G J C Jordaan (1975; 1980; 1982; 1986). Daarna het in besonder J H Petzer hom op internasionaal vergelykbare wyse in die tekskritiek ingegrawe (veral Petzer 1986; 1988a; 1988b; 1988c; 1988d; 1989a; 1989b; 1990a; 1990b; 1991a; 1991b; 1991c; 1991d; 1992).

c. Die linguisties-literêre paradigma

Met hierdie opskrif word geregtig veronderstel dat linguistiek en literatuurwetenskap saamval nie. Daar is in die hantering van hierdie twee rigtings egter soveel kruispunte dat ek hulle hier goedsdiks saam hanteer.

Dit moet tot die blywende krediet van professor J P Louw gereken word dat hy die Nuwe-Testamentiese studie in Suid-Afrika bewus gemaak het van en ingelei het in die insigte van die nuwere linguistiek. Vir sy bydraes in hierdie verband het hy reeds drie eredoktorsgrade ontvang. Sy *Semantiek van Nuwe-Testamentiese Grieks*

(1976) was 'n pionierswerk. In uitbouing van die insigte van Ferdinand de Saussure, maar ook van latere linguïste, en in samewerking met Eugene Nida, het hy 'n nuwe visie op die semantiek van die Nuwe Testament oopgemaak. Dit het, soos reeds James Barr in 1961 gedoen het, indringende kritiek teen die tradisionele beoefening van die Bybelse woordsemantiek meegebring, onder meer ook teen die beroemde woordeboek van Kittel. Waar professor S P J J van Rensburg nog in 1967 met *elan* en sonder vrees van teenspraak kon verklaar 'Gaan heen en verkoop alles wat jy het en koop vir jou 'n Kittel' (Van Rensburg 1967:52), sou Suid-Afrikaanse teologiestudente Kittel nou met groot omsigtigheid hanteer. Almal sou voortaan bewus wees van die kardinale verskil tussen sinchroniese en diachroniese taalstudie en die insig dat dit nie woorde is wat betekenis het nie, maar betekenis wat woorde het. Uit die vrugbare saamrbeid van Louw en Nida sou uiteindelik die bekende *Greek-English Lexicon of the New Testament based on semantic domains* (Louw en Nida 1988) gebore word.

Professor Louw het ook die Suid-Afrikaanse diskoersanalise geïnisieer (kyk Louw 1973; 1976:117-176; 1979. Laasgenoemde werk is 'n semantiese diskoersanalise van die hele Romeinebrief). Ook op die gebied van die vertaalkunde (kyk by Louw 1974; 1985), van die stilistiek (Nida, Louw, Snyman & Cronje 1983) en die sosio-linguïstiek (Louw 1986) het Louw baanbrekerswerk verrig. Die linguïstiese arbeid van Louw is deur taalkundiges soos A H Snyman, H C du Toit, J J J van Rensburg en andere binne die betrokke werkgroep van die NTWSA voortgesit (vgl ook J Botha 1990).

Onder die volbloed Nuwe-Testamentici was dit in besonder W S Vorster wat by die semasiologiese en vertaalkundige aspekte van Louw se werk aangesluit het (Vorster 1971; 1974; 1979b; 1985; vgl egter ook Roberts 1974; 1975).

Verskillende publikasies het aangesluit by en voortgebou op Louw se grondwerk ten opsigte van die struktuuranalise, waaronder dié van A B du Toit (1974; 1981), Combrink (1975; 1979), Fryer (1984), J Botha (1990:170-193) en Snyman (1991). Snyman en Riekert het ook in samehang met die navorsingsprojek *Die gebruik van die Algemene Taalwetenskap in die interpretasie van antieke tekste* aan die Universiteit van die Oranje Vrystaat, aan die ontwikkeling van diskoersanalise gewerk. In *Neotestamentica* 11 en 16 het 'n diskoersanalise van die Matteus-evangelie verskyn, in *Neotestamentica* 13 'n diskoersanalise van die Johannesbriewe en in *Neotestamentica* 26/2 een van Galasiërs.

Aangesien die diskoersanalise basies op die sintaktiese en semantiese aspekte van konfigurasies van sinne of paragrawe konsentreer en nie vir die eie aard van verteltekste voorsiening maak nie, het J C Breytenbach vir sy doktorsale proefskrif

van die teksteoretiese insigte van Teun van Dijk gebruik gemaak, by name van sy diskoerssemantiek, pragmatiek en verteltekstanalise (kyk Breytenbach 1984).

Op die gebied van die stilistiek van die Nuwe Testament het, afgesien van Louw, verskeie ander ondersoekers 'n bydrae gemaak en veral gepoog om die literatuurwetenskap vrugbaar te benut. Hierdie belangstelling in die literatuurwetenskap in sy onderskeie vorms is onder meer aangewakker deur die wêreldwye reaksie teen die wyse waarop die histories-kritiese analise *dew* die teks na die geskiedenis daaragter kyk en 'n laberint van pseudo-konstruksies opbou sonder om die teks self of die erkende literêr-kritiese werkwyses ernstig te neem (Combrink 1986:9).

In sy metodologies deeglik verantwoorde proefskrif het P J Maartens besondere aandag gegee aan aspekte van die stilistiek, en veral van *poëtiese taalgebruik*. In hierdie verband is verskynsels soos *foregrounding* en metaforiese taalgebruik belangrik (Maartens 1985). Ook in sy latere publikasies kry die stilistiek van die Nuwe Testament sterk aandag (o a Maartens 1986; 1991; vgl ook reeds 1980). Van die ander bydraes op die gebied van die stilistiek is die prominentste die werk van Roberts op die Nuwe-Testamentiese briefstyl (1986a; 1986b; 1986c; 1988; 1991; 1992b), Snyman oor onder meer die Pauliniese styl (1983; 1984; 1986a; 1986b; 1986c; 1988a; 1988b), W S Vorster op die evangelie-genre (1980a; 1981b; 1983a; 1984a), J E Botha wat hoofsaaklik op die Johannese styl werk (1989; 1990b; 1991a; 1991b; 1991d). Laasgenoemde het in 1990 in 'n stimulerende artikel gewys op die dringende behoefte aan meer fundamentele werk ten opsigte van die stilistiek. Styl sal duidelik gedefinieer moet word en sy posisie in 'n basiese teksteorie moet uitgeklaar word (Botha 1990c). In hierdie opsig moet veral ook nog die belangrike projek van Van der Watt om die literatuurwetenskap vir die studie van die Johannes-evangelie vrugbaar te maak, vermeld word (vgl byvoorbeeld Van der Watt 1992).

Die beoefening van narratiewe analise is nog 'n vrugbaarmaking van die literatuurwetenskap. In Suid-Afrika funksioneer dit veral sterk in die werk van W S Vorster (o a 1980b; 1985; 1986; 1987a; 1987b; 1988), Du Rand (o a 1983; 1985; 1986; 1991a; 1991b; 1992) en Van Aarde (o a 1982a; 1982b; 1982c; 1986; 1988; Van Eck & Van Aarde 1989; Van Aarde 1991b), Breytenbach (1984; 1985) en Tolmie (1991; 1992).

Vanaf die narratiewe analise verskuif ons aandag na die resepsiekritiek. Ook die resepsie-analise van Nuwe-Testamentiese tekste was 'n direkte produk van ontwikkelinge in die taal- en literatuurwetenskap. Lategan het in 'n baie leeswaardige artikel aangetoon hoe daar 'n duidelike verskuiwing ten opsigte van die studie van tekste aan te toon is: eers vanaf die bron na die boodskap, vervolgens van die boodskap na die ontvanger (Lategan 1984:3-4). Die resepsiekritiek, wat op die ontvangerpool in die kommunikasieproses konsentreer, het by plaaslike navorsers uit-

voerige aandag ontvang, alhoewel hierdie metode as sodanig nie intensief beoefen is nie. Lategan het in hierdie verband 'n belangrike rol gespeel, nie net vanweë sy werk in die betrokke SNTS-seminaar nie, maar ook as gevolg van sy publikasies (veral 1987; 1989a; 1989b; 1991; 1992a; 1992b; 1992c; 1992d; 1992e). Besonder insiggewend ten opsigte van die rol wat lesersresepsie speel, is ook die bydraes van die Swart Teologie se kant (vgl Mosala 1986; 1987; 1989; Sebothoma 1988). Ten slotte mag die dekonstruksie-benadering nie geïgnoreer word nie (veral Hartin 1986; 1987; 1988; 1991; Hunter 1987).

d. Die sosiaal-wetenskaplike paradigma

Omdat die sosiaal-wetenskaplike paradigma eintlik 'n verskeidenheid van sosiologiese en kultureel-antropologiese deeldisiplines en modelle omvat (kyk J Botha 1990; Joubert 1991) en in ieder geval veel wyer as bloot die sosiolinguistiek gaan, word dit hier apart aan die orde gestel. Die groeiende besef dat suiwer teksimmanente eksegeese 'n kommunikatiewe absurditeit is (vgl De Villiers 1984; Combrink 1984:32 en veral J G du Plessis 1984) en dat die New Criticism 'n belangrike hermeneutiese werklikheid oor die hoof gesien het, sowel as die onvermoë van die histories-kritiese benadering om die daadwerklike *Sitz im Leben* van die Nuwe-Testamentiese tekste bloot te lê (vgl Joubert 1991:40), het die noodsaaklikheid van 'n hernieude studie van die wêreld van die Nuwe Testament beklemtoon. Agtergrondstudie was uiteraard niks nuuts nie, wel die klem op die *sosiologiese* ontsluiting van die wêreld waarin die onderskeie tekste van die Nuwe Testament tot stand gekom het.

Die aanvanklik eensame Suid-Afrikaanse pleitbesorger vir hierdie benadering was Pieter de Villiers, wat reeds in 1982 wys op die 'renaissance van die sosiologiese eksegeese' (vgl ook 1984). Le Roux kla nog in 1987: 'Very little has yet been done by way of sociological research in this country' (Le Roux 1987:241). Min het hy kon weet hoeveel ondersoek in hierdie verband reeds op studeertafels in wording was. Nog in dieselfde jaar verskyn die proefskrif van Joubert (1987) oor die armoedeprobleem in die Jerusalemgemeente. Hierna volg daar 'n stroom van publikasies. Ek kan net die prominentste outeurs in hierdie verband opnoem: Joubert (o a 1987; 1990; 1991; 1992a; 1992b), Domeris (1988a; 1988b; 1991), Van Aarde (1991a; 1991c), Van Aarde & Van Staden (1991), Van Aarde & Oliver (1991), Van Staden (1988; 1990), Craffert (1989; 1991; 1992a; 1992b), J Botha (1988; 1989b; 1990:55-75; 1991:241-272).

e. Die pragmatiese paradigma

Die pragmatiese teksanalise het meer as een oorvleuelingsmoment met die linguisties-literêre paradigma en veral met die resepsiekritiek. Die klem val hier egter so sterk op die *performatiewe aspek* van kommunikasie, teenoor die *informatiewe*, dat dit as 'n aparte paradigma hanteer moet word. Dit gaan hier om die interaksie tussen skrywer en lesers, meer spesifiek om die wyse waarop die werklike skrywer sy werklike lesers deur middel van allerlei intra-tekstuele strategieë wil beïnvloed. Afgesien van die resepsiekritiek wat reeds aan die orde was, is die twee metodes wat by uitstek onder hierdie noemer sorteer, die taalhandelingeorie en die retoriek, sy dit die antieke retoriek of die sogenaamde *New Rhetoric* van Perelman.

As die sterkste beoefenaars van die taalhandelingeorie het na vore getree J G du Plessis (1986; 1987; 1988; 1991), wat veral van Leech se insigte gebruik maak, en J E Botha (1990a; 1991b; 1991c; 1991e).

Nadat Snyman (1986) reeds sewe jaar gelede oor die retoriese analise gepubliseer het, is daar nou duidelike tekens dat die retoriese analise in Suid-Afrika voor 'n bloeitydperk staan. Een van hierdie tekens is die inisiëring van 'n nuwe seminaargroep van die NTWSA oor retoriek, waarin J N Vorster en J Botha die leiding neem. Die tendens is om die begrip 'retoriek', soos die neiging ook internasionaal die geval is, breed te verstaan om alle vorms van oorreding in te sluit. Die tema van die 1992-kongres van die NTWSA het byvoorbeeld gegaan oor oorreding in die Galatebrief (vgl *Neotestamentica* 26/2, 1992).

In die jongste Suid-Afrikaanse literatuur oor die pragmatiek tree die tendens na vore om die resepsiekritiek, die taalhandelingeorie en die retoriek holisties in te span om die performatiewe aspek van tekste tot hulle reg te laat kom. 'n Goeie voorbeeld hiervan is die proefskrif van J N Vorster *The rhetorical situation of the letter to the Romans: An interactional approach* (1991) (vgl verder J N Vorster: 1990; 1992; J Botha o a 1989a; 1991:166-240; 1992; A B du Toit 1989; 1992).

f. Die histories-kritiese paradigma

Soos reeds aangetoon (Du Toit 1993), was professor Johannes du Plessis se positiewe waardering vir die histories-kritiese rigting een van die besware wat teen hom ingebring is. Vandag word histories-kritiese metodes egter vryelik aangewend, onder meer omdat besef word dat die probleem eerder by beoefenaars se negatiewe vertrekpunte gelê het as by die metodes self.

Willem Nicol het in 1972 die Gereformeerde wêreld na sy asem laat snak toe hy bronne-, tradisie- en redaksie-analise aangewend het ter bepaling van die *semeia-bron* in die Johannesevangelie (Nicol 1972). Vir die volgende dekade het die klem

op die outosemante karakter van die teks en die voorrang van sinchronie bo diachronie egter studies op die diachroniese vlak geïnhibeer. Dit was J Engelbrecht (1983) wat die redaksie-analitiese metode weer opgeneem het in sy proefskrif oor *Die funksie van die wondervertellings in Markus*. Sy arbeid het ook aangetoon dat, alhoewel die *Redaktionsgeschichte* streng gesproke op die diachroniese vlak lê, sy resultate tog belangrike insigte op die sinchroniese vlak kan oplewer aangesien dit ons help om Markus se spesifiek-eie bydrae raak te sien. Dit bring 'n beter insig mee in sy komposisionele arbeid, sowel as in sy teologiese aksente.

Wat reeds *in nuce* by Engelbrecht na vore getree het, word die fokuspunt van H C van Zyl (1987) se proefskrif oor Matteus 18:15-20. Van Zyl slaag uitnemend daarin om die heuristiese ondersteuningswaarde van redaksie-analise vir studies op die sinchroniese vlak aan te toon.

Die historiese ondersoek as 'n poging om te vra na *wie es eigentlich gewesen ist*, kry toenemende aandag. Die tradisie-historiese vraagstelling, en die daarmee-gepaardgaande poging om terug te beweeg na die histories-oorspronklike, begin reeds na vore tree in die proefskrifte van die twee Cullmann-Schüler, Bosch (1959) en A B du Toit (1965). In die tagtigerjare kry die historiese ondersoek van die Nuwe Testament egter 'n nuwe dinamiek met die werk van veral W S Vorster (1981a; 1984b; 1989a; 1989b; 1991a; 1991b; 1991c) en P J J Botha (1987a; 1987b; 1988; 1989a; 1989b; verder ook Vorster & Botha 1992). Die hele 1989 kongres van die NTWSA is gewy aan die historiese vraag na die opstanding van Jesus (vgl *Neotestamentica* 23,1989). Daarbenewens is daar in 1991 'n nuwe werkgroep binne die NTWSA gevorm vir historiese studies waarvan P J J Botha die voorsitter is. Die huidige tema van hierdie groep is die historiese Jesus.

LITERATUURVERWYSINGS

- Barr, J [1961] 1969. *The semantics of biblical language*. London: Oxford University Press.
- Barkhuizen, J H, Stander, H F & Swart, G J (reds) 1992. *Hupomnema – Feesbundel opgedra aan Prof J P Louw*. Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- Bosch, D J 1959. *Die Heidenmission in der Zukunftsschau Jesu: Eine Untersuchung zur Eschatologie der synoptischen Evangelien*. Zürich: Zwingli Verlag. (ATHANT 36.)
- Botha, J 1988. The Christian and society in 1 Peter. *Scriptura* 24, 27-37.
- 1989a. On the 're-invention' of rhetoric. *Scriptura* 31, 14-31.
- 1989b. Sosio-historiese en sosiologiese eksegese van die Nuwe Testament. *Koers* 54, 480-508.

- Botha, J 1990. *Semeion: Inleiding tot aspekte van die interpretasie van die Griekse Nuwe Testament*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- 1991. *Reading Romans 13: Aspects of the ethics of interpretation in a controversial text*. DTh thesis, University of Stellenbosch.
- 1992. Creation of new meaning: Rhetorical situations and the reception of Romans 13:1-7. *JThSA* 79, 24-37.
- Botha, J E 1989. *A study in Johannine style: History, theory and practice*. ThD-dissertation, Unisa.
- 1990a. John 4:16. A difficult text speech act theoretically revisited. *Scriptura* 35, 1-9.
- 1990b. Reader 'entrapment' as literary device in John 4:1-42. *Neotestamentica* 24, 37-47.
- 1990c. Style, stylistics and the study of the New Testament. *Neotestamentica* 24, 173-184.
- 1991a. Irony in the Fourth Gospel I: The problem with Johannine irony today. *Neotestamentica* 25, 134-156.
- 1991b. Irony in the Fourth Gospel II: Johannine irony from a speech act perspective. *Neotestamentica* 25, 157-170.
- 1991c. Speech act theory and New Testament exegesis. *HTS* 47, 294-303.
- 1991d. Style in the New Testament: The need for serious reconsideration. *JNTS* 43, 71-87.
- 1991e. *Jesus and the Samaritan woman: A speech act reading of John 4:1-42*. Leiden: Brill. (NT.S 65.)
- Botha, P J J 1987a. Geskiedenis en geloof: Gedagtes van en oor Ernst Troeltsch. *HTS* 43, 485-505.
- 1987b. Probleme van die vraag na die historiese Jesus: 'n Pleidooi vir meer demokrasie in die Nuwe Testamentiese wetenskap. *ThEv* 20, 2-8.
- 1988. Jesus vandag: Moontlikhede van Ernst Troeltsch se Christologie. *HTS* 44, 791-811.
- 1989a. οὐκ ἔστιν ὧδε...Mark's stories of Jesus' tomb and history. *Neotestamentica* 23, 195-218.
- 1989b. The quest for the historical Domitian: Illustrating some problems of historiography. *Neotestamentica* 23, 45-59.
- Breytenbach, J C 1984. *Nachfolge und Zukunftserwartung nach Markus: Eine methodenkritische Studie*. Zürich: Theologischer Verlag. (AThANT 71.)
- 1985. Das Markusevangelie als episodische Erzählung mit Überlegungen zum Aufbau des zweiten Evangeliums, in Hahn (Herausg), 137-169.

- Breytenbach, J C 1989. *Versöhnung: Eine Studie zur paulinischen Soteriologie*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag.
- Cloete, G D 1980. *Hemelse solidariteit: 'n Ondersoek in die relasie tussen Christologie en soteriologie in die Vierde Evangelie*. Kampen: Kok.
- Combrink, H J B 1968. *Die diens van Jesus: 'n Eksegetiese beskouing oor Markus 10:45*. Groningen: V.R.B.
- 1975. The structure of 1 Peter. *Neotestamentica* 9, 34-63.
- 1979. *Structural analysis of Acts 6:8-8:3*. Cape Town: Dutch Reformed Publishers. (Stellenbosch Teologiese Studies 4.)
- 1984. Multiple meaning and/or multiple interpretation of a text. *Neotestamentica* 18, 26-37.
- 1986. The changing scene of biblical interpretation, in Petzer & Hartin (eds), 9-17.
- Craffert, P F 1989. The origins of resurrection faith: The challenge of a social scientific approach. *Neotestamentica* 23, 331-348.
- 1991. Towards an interdisciplinary definition of the social-scientific interpretation of the New Testament. *Neotestamentica* 25, 123-144.
- 1992a. A socialo-scientific key to Paul's letter to the Galatians: An alternative to opponent hypotheses as a cypher key. ThD-dissertation, Unisa.
- 1992. More on models and muddles in the social-scientific interpretation of the New Testament. The sociological fallacy reconsidered. *Neotestamentica* 26, 217-239.
- Decock, P B 1977. *Isaiah in Luke-Acts*. Rome: Pontificia Universitas Gregoriana. Unpublished doctoral thesis.
- De Villiers, P G R 1982. Renaissance van die sosiologiese teksanalise. *ThEv* 15, 19-32.
- 1984. The interpretation of a text in the light of its socio-cultural setting. *Neotestamentica* 18, 66-79.
- Domeris, W R 1983. *The Holy One of God – a study of John 6:69*. PhD-thesis, University of Durham.
- 1988a. Christology and community: A study of the social matrix of the Fourth Gospel. *JThSA* 64, 49-56.
- 1988b. Social scientific study of the Early Christian churches: New paradigms and old questions, in Mouton, Van Aarde & Vorster (eds), 378-393.
- 1991. Sociology and socio-history: A sociological and social historical investigation, in Hartin, & Petzer, (eds), 215-233.
- Draper, J A 1983. *A commentary on the Didache in the light of the Dead Sea scrolls and related documents*. PhD-thesis, University of Cambridge.

- Draper, J A 1991. 'For the kingdom is inside of you and it is outside of you': Contextual exegesis in South Africa, in Hartin, P J & Petzer, J H (eds), 235-257.
- Dreyer, A J G 1962. *An examination of the possible relation between the Qumran Hodayot and the Lucan infancy narratives*. ThD-proefskrif, Rijksuniversiteit van Utrecht.
- Du Plessis, I J 1962. *Christus as hoof van kerk en kosmos*. Groningen: V.R.B.
- Du Plessis, J G 1984. Some aspects of extralingual reality and the interpretation of texts. *Neotestamentica* 18, 80-93.
- 1986. *Clarity and obscurity: A study in textual communication of the relation between sender, parable and receiver in the synoptic gospels*. DTh-thesis, University of Stellenbosch.
- 1987. Pragmatic meaning in Matthew 13:1-23. *Neotestamentica* 21, 33-56.
- 1988. Why did Peter ask his question and how did Jesus answer him? or: Implication in Luke 12:35-48. *Neotestamentica* 22, 311-324.
- 1991. Speech Act theory and New Testament interpretation with special reference to G N Leech's pragmatic principles, in Hartin & Petzer (eds), 129-142.
- Du Plessis, P J 1959. *Τελέσιος. The idea of perfection in the New Testament*. Kampen: Kok.
- Du Rand, J A 1983. Die Evangelie van Johannes as getuigende vertelling. *NGTT* 24, 383-397.
- 1985. The characterization of Jesus as depicted in the narrative of the Fourth Gospel. *Neotestamentica* 19, 18-36.
- 1986. Plot and point of view in the Gospel of John, in Petzer & Hartin (eds), 149-169.
- J A 1990. *Johannese perspektiewe I: Inleiding tot die Johannese geskrifte*. Pretoria: Orion.
- 1991a. A syntactical and narratological reading of John 10 in coherence with chapter 9, in Bentler, J & Fortna, R T (eds), *The Shepherd Discourse of John and its context*, 94-115. Cambridge: C U P (NTSMS 67.)
- 1991b. Die narratiewe funksie van die liedere in Openbaring 4:1-5:15. *Skrif en Kerk* 12, 26-35.
- 1992. A story and a community: reading the first farewell discourse (John 13:31-14:31) from narratological and sociological perspectives. *Neotestamentica* 26, 31-45.
- Du Toit, A B 1965. *Der Aspekt der Freude im urchristlichen Abendmahl*. Winterthur: Keller.

- Du Toit, A B 1974. The significance of discourse analysis for New Testament interpretation and translation. *Neotestamentica* 8, 54-79.
- 1981. Strukturele teksanalise en die Suid-Afrikaanse redevoeringsanalise – enkele opmerkings aan die hand van Van Iersel se analise van die Emmausverhaal. *Skrif en Kerk* 2, 3-14.
- (red) 1984 (1978). *Handleiding by die Nuwe Testament I: Inleiding tot die studie van die Nuwe Testament. Kanoniek van die Nuwe Testament*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- (red) 1985 (1980). *Handleiding by die Nuwe Testament IV: Die sinoptiese evangelies en Handeling: Inleiding en teologie*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- (red) 1988 (1984). *Handleiding by die Nuwe Testament V: Die Pauliniese Briewe: Inleiding en Teologie*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- 1989. Persuasion in Romans 1:1-17. *BZ* 13, 192-209.
- (red) 1990. *Handleiding by die Nuwe Testament VI: Johannesevangelie; Hebreërs tot Openbaring: Inleiding en teologie*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- 1992. Alienation and re-identification as pragmatic strategies in Galatians. *Neotestamentica* 26, 279-295.
- 1993. Die opkoms en huidige stand van die Nuwe-Testamentiese ondersoek in Suid-Afrika: Deel 1. *HTS* 49, 503-514.
- 1994. Die opkoms en huidige stand van die Nuwe-Testamentiese ondersoek in Suid-Afrika: Deel 3. *HTS* 50/2 (moet nog verskyn).
- Engelbrecht, J 1983. *Die funksie van die wondervertellings in Markus*. DTh-proefskrif, Universiteit van Suid-Afrika.
- Freedman, D N (ed) 1992. *The Anchor Bible Dictionary*. New York, London et al: Doubleday.
- Fryer, N S L 1984. *Discourse analysis and exegesis*. Kwadlangezwa: University of Zululand.
- Hahn, F (Herausg) 1985. *Der Erzähler des Evangeliums: Methodische Neuansätze in der Markusforschung*. Stuttgart: Katholisches Bibelwerk. (SBS 118/119.)
- Hartin, P J 1986. Deconstruction and theology. *JThSA* 54, 25-34.
- 1987. The Angst of waiting: A deconstructive reading of Luke 12:35-40. *Journal of Literary Studies* 3, 42-56.
- 1988. Angst in the household: A deconstructive reading of the parable of the Supervising Servant (Luke 12:41-48). *Neotestamentica* 22, 373-387.
- 1991. Deconstruction: Disseminating the word: a deconstructive reading of Mark 4:1-9 and Mark 4:13-20, in Hartin & Petzer (eds), 187-200.
- Hartin, P J & Petzer, J H (eds) 1991. *Text and interpretation: New approaches in the criticism of the New Testament*. Leiden: Brill.

- Hunter, J H 1987. Deconstruction and biblical texts: Introduction and critique. *Neotestamentica* 21, 125-140.
- Jonker, W D, Roberts, J H & Van Zyl, A H (reds) 1970. *Hermeneutica: Erebundel aangebied aan prof dr E P Groenewald by geleentheid van sy 65^e verjaarsdag, 2 Junie 1970*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- Jordaan, G J C 1975. *Die bronne waaruit die Nuwe Testament van die Afrikaanse Bybel vertaal is – 'n filologiese studie*. MA-verhandeling, Potchefstroomse Universiteit vir CHO.
- 1980. *Die woordordevariante in die manuskripte van die Griekse Nuwe Testament*. Potchefstroom: Wesvalia.
- 1982. Intrinsieke oorweginge met betrekking tot woordordevariante. *Humanitas* 8, 141-150.
- 1986. The word-order differences between the Greek and the Latin text in Codex Bezae, in Petzer & Hartin (eds), 99-111.
- Joubert, S J 1987. *Die armoedeprobleem in die Jerusalemgemeente*. DD-proefskrif, Universiteit van Pretoria.
- 1990. Language, ideology and the social context of the letter of Jude. *Neotestamentica* 24, 335-349.
- 1991. 'n Verruimde invalshoek tot die verlede? Die sosiaal-wetenskaplike benadering tot die Nuwe Testament. *HTS* 47, 39-54.
- 1992a. Van werklikheid tot werklikheid: Die interpretasie en interkulturele kommunikasie van Nuwe-Testamentiese waardes. *Scriptura* 41, 55-65.
- 1992b. Wanneer die onmoontlike moontlik word: Paulus as verkondiger en bouer van 'n nuwe universum. *NGTT* 33, 301-310.
- Kilian, J, Roberts, J H, Vorster, W S & Williams, S 1974. An information retrieval system for New Testament research. *Suid-Afrikaanse Biblioteke* 42, 7-14.
- Kinghorn, J 1986. Die groei van 'n teologie. Van Sendingbeleid tot verskeidenheidsteologie, in Kinghorn, J (red), *Die NG Kerk en apartheid*, 86-116. Johannesburg: Macmillan.
- Klijn, A F J (red) 1982. *Inleiding tot de studie van het Nieuwe Testament*. Kampen: Kok.
- Kotzé, P P A 1990. *Die Brief van Jakobus*. Kaapstad: Lux Verbi. (Kommentaar op die Nuwe Testament: Struktuur, uitleg, boodskap.)
- Lategan, B C 1967. *Die aardse Jesus in die prediking van Paulus volgens sy briewe*. Rotterdam: Bronder.
- 1970a. Hermeneutiek en geskiedenis. *Neotestamentica* 4, 19-40.
- 1970b. Voorlopers van die Nuwe Hermeneutiek. *NGTT* 11, 117-124.

- Lategan, B C 1973a. Hermeneutiek en linguistiek, in: Verhoef P A, De Villiers D W en De Villiers J L (reds), *Sol Iustitiae: Erebundel opgedra aan proff B B Keet e a*, 108-120. Kaapstad: NG Kerk-Uitgewers.
- 1973b. Vereistes vir 'n effektiewe NT hermeneutiek. *NGTT* 14, 150-160.
- 1974. Hermeneutiek en prediking, in *Die Bybel en die moderne mens*, 3-13. Pretoria: S A Akademie vir Wetenskap en Kuns.
- 1979. The historian and the believer, in Vorster, W S (ed) 1979a, 113-138.
- 1984. Current issues in the hermeneutical debate. *Neotestamentica* 18, 1-17.
- 1987. Inleidende opmerkings oor resepsieteorie en die uitleg van Bybelse materiaal. *NGTT* 28, 112-118.
- 1989a. Coming to grips with the reader in biblical literature. *Semeia* 48, 3-17.
- 1989b. Levels of reader instructions in the text of Galatians. *Semeia* 48, 171-184.
- 1990. Introducing a research project on contextual hermeneutics. *Scriptura* 33, 1-5.
- 1991. Theory and practice in reading Romans 13, in Hartin, P J & Petzer, J H, 145-169.
- 1992a. Hermeneutics, in Freedman, D N (ed) 1992, vol 3, 149-154.
- 1992b. Reader response theory/audience criticism, in Freedman, D N (ed) 1992, vol 5, 625-628.
- 1992c. Reading Romans 13 in a South African context, in Lategan, B C (ed) 1992d, 115-113.
- (ed) 1992d. *The reader and beyond*. Pretoria: HSRC.
- 1992e. The reception of reception theory in South Africa, in Lategan, B C (ed), 1992d, 1-11.
- Lategan, B C & Vorster, W S 1985. *Text and reality: Aspects of reference in biblical texts*. Philadelphia: Fortress. (Semeia Supplements.)
- Le Roux, J H 1987. An important new publication. *Neotestamentica* 21, 241-246.
- Louw, J P 1973. Discourse analysis and the Greek New Testament. *BiTr* 24, 101-118.
- 1974. Dictions and transformations in the art of translation. *Neotestamentica* 8, 80-94.
- 1976. *Semantiek van Nuwe-Testamentiese Grieks*. Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- 1979. *A semantic discourse analysis of Romans*. Pretoria: University of Pretoria.
- (ed) 1985. *Lexicography and translation, with special reference to Bible translation*. Cape Town: Bible Society of SA.

- Louw, J P (ed) 1986. *Sociolinguistics and communication*. London, New York, Stuttgart: United Bible Societies. (UBS Monograph Series No. 1.)
- Louw, J P & Nida, E A (eds) 1988. *Greek-English Lexicon of the New Testament based on semantic domains I & II*. New York: United Bible Societies.
- Lundin, R, Thiselton, A C & Wallhout, C 1985. *The responsibility of hermeneutics*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Maartens, P J 1980. Mark 2:18-22: An exercise in theoretically founded exegesis. *Scriptura* 2, 1-54.
- 1985. *Jesus as Joodse rebel: 'n Teoreties gefundeerde evaluasie*. DD-proefskrif, Universiteit van Pretoria.
- 1986. The Son of Man as a composite metaphor in Mark 14:62, in Petzer J H & Hartin, P J (eds), 76-98.
- 1991. Semiotics: 'Sign' and 'significance' in the theory and practice of ongoing literary critical interpretation with reference to Mark 4:24 and 25: A study of semiotic relations in the text, in Hartin, P J & Petzer, J H (eds), 63-81.
- Mazamisa, L W 1987. *Beatific Comradeship: An Exegetical-Hermeneutical Study on Lk 10:25-37*. Kampen: Kok.
- Mgojo, K E M 1975. *The democratization of royal ideology in the New Testament and early Christian literature*. Ph-D thesis, University of Harvard.
- Mosala, I J 1986. The use of the Bible in Black Theology, in Mosala, I J & Thlagale, B (eds), *The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology*. Johannesburg: Skotaville.
- 1987. Black theology vs the social morality of settler colonialism: Hermeneutical reflections on Luke 1 and 2. *Journal of Black Theology in South Africa* 1, 26-42.
- 1989. *Biblical Hermeneutics and Black Theology in South Africa*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Mouton, J, Van Aarde, A G en Vorster, W S (eds) 1988. *Paradigms and progress in theology*. Pretoria: HRSC.
- Nicol, W 1972. *The semeia in the Fourth Gospel. Tradition and redaction*. Leiden: Brill.
- Nida, E A, Louw, J P, Snyman, A H & Cronje, J v W 1983. *Style and discour.**. Cape Town: Bible Society of South Africa.
- Petzer, J H 1986. The papyri and New Testament textual criticism – clarity or confusion, in Petzer & Hartin (eds), 18-32.
- Petzer, J H 1988a. A quantitative analysis of the relationship among Latin manuscripts in Acts 6, in J C Coetzee (red), *Koninkryk, Gees en Woord*. Huldi-

- gingsbundel aangebied aan Prof Dr Lambertus Floor*, 98-112. Pretoria: NG Kerk-boekhandel.
- Petzer, J H 1988b. Die betroubaarheid van die Nuwe Testament vanuit 'n tekskritiese oogpunt. *HTS* 44, 98-138.
- 1988c. Die tekskritiese notas by die Nuwe Testament van die Nuwe Afrikaanse Vertaling. *Literator* 9, 36-47.
- 1988d. Shifting sands: The changing paradigm in New Testament textual criticism, in Mouton, J, Van Aarde, A G & Vorster, W S (eds) 1988, 394-408.
- 1989a. Contextual evidence in favour of *καυχῆσομαι* in 1 Corinthians 13:3. *NTS* 35, 229-253.
- 1989b. The Oxford Greek New Testament: A review article. *Neotestamentica* 23, 83-92.
- 1990a. A survey of the developments in the textual criticism of the New Testament since UBS³. *Neotestamentica* 24, 71-92.
- 1990b. Author's style and the textual criticism of the Greek New Testament. *Neotestamentica* 24, 185-197.
- 1991a. Eclecticism and the text of the New Testament, in Hartin, P J & Petzer, J H (eds), 47-62.
- 1991b. St Augustine and the Latin version of Acts. *Neotestamentica* 25, 33-50.
- 1991c. Style and text in the Lucan narrative of the institution of the Lord's Supper (Luke 22:19-20). *NTS* 37, 113-129.
- 1991d. Tertullian's text of Acts. *The Second Century* 8, 201-215.
- 1992. The Lystre healing in Codex Bezae (Acts 14:7-20), in Barkhuizen, J H, Stander, H F & Swart, G J (eds), 175-187.
- Petzer, J H & Hartin, P J 1986 (eds). *A South African perspective on the New Testament: Essays by South African New Testament Scholars presented to Bruce Manning Metzger during his visit to South Africa in 1985*. Leiden: Brill.
- Roberts, J H 1963. *Die opbou van die kerk volgens die Efese-brief*. Groningen: V. R. B.
- 1974. Dynamic equivalence in Bible translation. *Neotestamentica* 8, 7-20.
- 1975. Wat behels 'n dinamies-ekwivalente vertaling? *NGTT* 16, 193-206.
- 1976. Die nuwe Afrikaanse Bybelvertaling. *ThEv* 9, 93-108.
- 1986a. Pauline transitions to the letter body. *BETHL* 73, 93-99.
- 1986b. Transitional techniques to the letter body in the corpus Paulinum, in Petzer, J H & Hartin, P J (eds) 1986, 187-201.
- 1986c. The eschatological transitions to the Pauline letter body. *Neotestamentica* 20, 29-35.
- 1988. Belydenisuitsprake as brieffoorgange. *HTS* 44, 81-97.

- Roberts, J H 1991. θαυμάζω: an expression of perplexity in some examples from papyri let-ters. *Neotestamentica* 25, 109-122.
- 1992a. *Die Brief aan Filémon*. Kaapstad: Lux Verbi. (Kommentaar op die Nuwe Testament: Struktuur, uitleg, boodskap.)
- 1992b. Paul's expression of perplexity in Galatians 1:6: The force of emotive argumentation. *Neotestamentica* 26, 329-338.
- Roberts, J H, Vorster, W S, Vorster, J N & Van der Watt, J G (reds) 1991. *Teologie in Konteks: Opgedra aan prof A B du Toit*. Pretoria: Orion.
- Sebothoma, W A 1985. *Koinonia in Paul and with specific reference to Gal 2:1-10*. PhD-thesis, Katholieke Universiteit.
- 1988. Luke 12:35-38: A reading by a black South African. *Neotestamentica* 22, 325-335.
- Snyman, A H 1983, in Nida, E A, Louw, J P, Snyman, A H & Cronje, J v W (eds) 1983.
- 1984. Style and meaning in Romans 8:31-39. *Neotestamentica* 18, 94-103.
- (red) 1986a. *Oor styl en retoriek by Paulus*. Bloemfontein: UOVS. (Acta Academica D6.)
- 1986b. Retoriese kritiek en die Nuwe Testament. Die bydraes van Kennedy en Perelman, in Snyman, A H (red) 1986a, 1-18.
- 1986c. Stilistiese tegnieke in Romeine 7:7-13. *NGTT* 27, 23-28.
- 1988a. On studying the figures in the Greek New Testament. *Bibl* 69, 93-107.
- 1988b. Style and the rhetorical situation of Rom 8:31-39. *NTS* 32, 218-231.
- 1991. Discourse analysis: A semantic discourse analysis of the Letter to Philemon, in Hartin, P J & Petzer, J H (eds), 83-99.
- Tolmie, D F 1991. The function of focalisation in John 13-17. *Neotestamentica* 25, 273-288.
- 1992. John 13:1-17:26 in narratological perspective. DTh-proefskrif, Universiteit van die OVS.
- Van Aarde, A G 1982a. *God met ons: Die teologiese perspektief van die Matteusewangelie*. DD-proefskrif, Universiteit van Pretoria.
- 1982b. Die vertellersperspektief-analise. 'n Literatuurteoretiese benadering in die eksegetiese van die ewangelies. *HTS* 38, 58-82.
- 1982c. Matthew's portrayal of the disciples and the structure of Matthew 13, 53-17:27. *Neotestamentica* 16, 21-34.
- 1986. Plot as mediated through point of view: Mt 22:1-14. A case study, in Petzer J H & Hartin, P J (eds), 62-75.
- 1988. Narrative point of view: An ideological reading of Luke 12:35-48. *Neotestamentica* 22, 235-252.

- Van Aarde, A G 1991a. 'n Anti-Saddusese polemiëk: 'n Nuwe suggestie in verband met die sosiale konteks van 2 Tessalonisense in Roberts J H, Vorster, W S, Vorster, J N & Van der Watt, J G (reds), 344-375.
- 1991b. Narrative criticism applied to John 4:43-54, in Hartin, P J & Petzer, J H (eds), 101-128.
- 1991c. The most high God does live in houses, but not houses built by men. The relativity of the metaphor 'temple' in Luke-Acts. *Neotestamentica* 25, 51-64.
- 1992. A S Geysler, teologiese dosent 1946-1961. *HTS* 48, 159-182.
- Van Aarde, A G & Van Staden P 1991. Social description or social-scientific interpretation? A survey of modern scholarship. *HTS* 47, 55-87.
- Van Aarde, A G & Oliver, W H 1991. The community of faith as dwellingplace of the Father: βασιλεία τοῦ Θεοῦ as 'household of God' in the Johannine farewell discourse(s). *Neotestamentica* 25, 379-400.
- Van der Walt, T 1962. *Die koninkryk van God – naby!* Kampen: J H Kok.
- Van der Watt, J G 1992. Interpreting imagery in John's Gospel. John 10 and 15 as case studies, in Barkhuizen, J H, Stander, H F & Swart, G J (reds), 272-282.
- Van Eck, E & Van Aarde, A G 1989. A narratological analysis of Mark 12:1-12. The plot of Mark in a nutshell. *HTS* 45, 778-800.
- Van Rensburg, S P J J 1967. Een en ander van die ontwikkeling van die Nuwe Testamentiese wetenskap die afgelope vyftig jaar. *HTS* 22, 48-61.
- Van Staden, P 1988. A sociological reading of Luke 12:35-48. *Neotestamentica* 22, 337-353.
- 1991. *Compassion – the essence of life: A social-scientific study of the religious symbolic universe reflected in the ideology/theology of Luke*. HTS Supplementum 4.
- Van Zyl, H C 1987. Matteus 18:15-20. 'n *Diachroniese en sinchroniese ondersoek met besondere verwysing na kerklike dissipline*. DD-proefskrif, Universiteit van Pretoria.
- Vorster, J N 1990. Toward an interactional model for the analysis of letters. *Neotestamentica* 24, 107-130.
- 1991. *The rhetorical situation of the Letter to the Romans: An interactional approach*. DD-thesis, University of Pretoria.
- 1992. Dissociation in the letter to the Galatians. *Neotestamentica* 26, 297-310.
- Vorster, W S 1971. Moderne linguïstiek en Bybelnavorsing. *Theologia Evangelica* 4, 139-148.
- 1972. A new trend in New Testament Scholarship. *Theologia Evangelica* 5, 235-241.

- Vorster, W S 1974. Concerning semantics, grammatical analysis and Bible translation. *Neo-testamentica* 8, 21-41.
- (ed) 1979a. *Scripture and the use of Scripture*. Pretoria: Unisa (Miscellanea Congregalia 22.)
- 199b. *Aischunomai en stamverwante woorde in die Nuwe Testament*. Pretoria: Unisa. (Studia 17.)
- 1980a. Die tekssoort evangelie en verwysing. *Theologia Evangelica* 13, 27-48.
- 1980b. Mark: Collector, redactor, author, narrator? *JThSA* 31, 46-61.
- 1981a. On the origins of Christianity: A religio-historical perspective, in Vorster, W S (ed), *Christianity amongst the religious*, 36-56. Pretoria: Unisa. (Miscellanea Congregalia 19.)
- 1981b. *Wat is 'n evangelie? Die plek van die tekssoort evangelie in die literatuurskiedenis*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- 1983a. Kerygma/history and the gospel genre. *NTS* 29, 87-95.
- 1984a. Der Ort der Gattung Evangelium in der Literaturgeschichte. *VF* 29, 2-25.
- 1984b. Historical paradigm: Its possibilities and limitations. *Neotestamentica* 18, 104-123.
- 1985a. New Testament sample studies, in Louw, J P (ed), 138-156.
- 1986. The New Testament and narratology. *Journal of Literary Studies* 2, 52-62.
- 1987a. Characterisation of Peter in the Gospel of Mark. *Neotestamentica* 21, 57-76.
- 1987b. Literary reflections on Mark 13:5-37: a narrated speech of Jesus. *Neotestamentica* 21, 91-112.
- 1988. 'Genre' and the Revelation of John: A study in text, context and intertext. *Neotestamentica* 22, 103-123.
- 1989a. On presuppositions and the historical study of the Jewishness of Jesus, in Mouton, J & Joubert, D (eds), *Knowledge and Method in the human sciences*, 195-211. Pretoria: HSRC.
- 1989b. The religio-historical context of the resurrection of Jesus and resurrection faith in the New Testament. *Neotestamentica* 23, 159-175.
- 1991a. Jesus the Galilean. *HTS* 47, 121-135.
- 1991b. Jesus: Eschatological prophet and/or wisdom teacher. *HTS* 47, 526-542.
- 1991c. Through the eyes of an historian, in Hartin, P J & Petzer J H (eds), 15-43.
- Vorster, W S & Botha, P J J 1992. *The Jewishness of Jesus: Presuppositions and the historical study of the New Testament*. Pretoria: HSRC.

Wanamaker, C A 1980. *The son and the sons of God: A study into Paul's christological and soteriological thought*. PhD-thesis, University of Durham.